

Oeverwallenlandschap

ONTSTAAN

De afgelopen duizenden jaren zijn bij elke rivieroverstroming laagjes klei afgezet. Dichtbij de rivieren werden de grovere deeltjes afgezet. Zo ontstonden de oeverwallen. Het stroombed van de verschillende rivieren verlegde zich gedurende die periode, waardoor sprake was van een dynamisch landschap. Sommige rivierlopen slibden dicht, waardoor zogenaamde stroomruggen resteerden. Zo'n stroomrug is een zichtbaar restant van een voormalige rivierbedding en bestaat uit een oude restgeul met aan beide zijden een oeverwal.

De hooggelegen, vruchtbare oeverwallen waren al in de prehistorie voor de mens aantrekkelijke woonplaatsen. Op deze hoge en droge plekken werden onder andere boerderijen, nederzettingen, wegen, akkers en boomgaarden aangelegd. Tegenwoordig concentreren de dorpen in het rivierengebied zich nog steeds op de oeverwallen.

HUIDIG LANDSCHAPSBEELD

Het oeverwallenlandschap vinden we verspreid door de gemeenten Buren, Culemborg en Neder-Betuwe. De dorpen en buurtschappen liggen - als kralen aan een ketting - langs de oude kronkelige wegen in het gebied. Typisch voor dit landschapstype is het kleinschalig samenspel van bebouwingslinten, dorpen,

weiden en boomgaarden in onregelmatige patronen. De rijke geschiedenis is afleesbaar aan enkele landhuizen en (restanten van) kastelen.

Door de erven en boomgaarden hebben de oeverwallen een groene uitstraling. De vruchtbare grond en de hoge ligging zijn bij uitstek geschikt voor de fruitteelt. Ook zijn er – in tegenstelling tot de komgebieden – akkers te vinden.

Veel voorkomende landschapselementen zijn houtwallen en -singels, knip- en scheerheggen, struweelhagen, geriefhoutbosses, kleine bosschages en hoogstamboomgaarden.

De overgang naar de aangrenzende komgebieden is geleidelijk.

DIJKZONE OP DE OEVERWAL

De Lek-, Linge-, Waal- en Rijn dijken vormen bij uitstek het symbool van het rivierengebied. De huidige aaneengesloten dijken zijn gedurende lange periode ontstaan en vormen een technisch hoogstandje. Door hun hoogte zijn de dijken op veel plekken zichtbaar in het landschap. De bandijk vormt een scherpe grens tussen binnen- en buitendijks land, tussen oeverwallandschap en uiterwaarden, met een verschillend gebruik en voorkomen. Vanaf de dijk wordt het rivierengebied op ultieme wijze beleefd. Oude wielen (waterplassen) langs de dijk en dijkbochten herinneren aan een tijd dat de dijken nog wel eens bij hoogwater doorbraken.

GEBIEDSKENMERKEN OEVERWALLENLANDSCHAP

Algemeen

Dit landschapstype kenmerkt zich door een kleinschalig samenspel van bebouwingslinten, dorpen, weiden en boomgaarden. De percelen en wegen, die de oeverwallen volgen, zijn grillig van vorm.

Bebouwing

De bebouwing heeft zich ontwikkeld langs de dijken en historische wegen waardoor lintbebouwing ontstond. Om die reden is tegenwoordig nog de historische en beeldbepalende bebouwing te vinden op de oeverwallen.

Grondgebruik

De bebouwing concentreert zich in het rivierengebied met name op de oeverwallen. Daarnaast komen akkers en boomgaarden voor. Kenmerkend zijn de vele (hoogstam)fruitboomgaarden. De percelen hebben een onregelmatige vorm.

Beplanting

Kenmerkende beplantingselementen zijn houtsingels, erfbeplantingen, hoogstamboomgaarden, geriefhoutbosjes en bossingel/kleine bosschages. Ook komen kleinschalige elementen zoals elzensingels, houtwallen, struweelhagen en knip- en scheerheggen veel voor.

WAT EN WAAR PLANTEN?

Hieronder leest u wat de meest voorkomende streekeigen boom- en struiksoorten voor de oeverwallen zijn en op welke plek op het erf en in het landschap u deze het beste kunt planten. Let op: bepaalde delen van de gemeenten zijn aangewezen als 'Bufferzone bacterievuur'. In die gebieden is de aanplant van bacterievuur-gevoelige planten zoals meidoorn ongewenst.

Houtsingel

Een houtsingel is een natuurlijke perceelsafdeling bestaande uit hoog opgaande bomen en struiken. Vaak dienen deze als windvang. Houtsingels komen voor langs de weilanden en boomgaarden en bestaan onder andere uit soorten als es, els, sleedoorn, veldesdoorn, hazelaar en Gelderse roos.

Struweelhaag

Langs het weiland kwam van oudsher een meidoornhaag of een gemengde doornhaag van meidoorn, Gelderse roos, veldesdoorn, hazelaar, wilde appel, peer, sleedoorn en hondsroos voor. Deze dienden als perceelscheiding.

Geriefhoutbosje

Een geriefhoutbosje werd vroeger aangeplant om in geriefhout, hout voor dagelijks gebruik, te voorzien. Deze bosjes werden achter op het erf aangeplant. Soorten die hierin voorkomen zijn els, wilg, hazelaar, Gelderse roos en boswilg.

Van links naar rechts: peer, appel en pruim/kers

Hoogstamboomgaard

De hoogstamboomgaard is een bijzonder landschapselement met een rijke historie en sinds eeuwen verbonden aan het Nederlandse cultuurlandschap.

Hoogstamfruitbomen met appel (Schone van Boskoop, Notarisappel, Zoete Bloemée), peer (Clapps favourite, Beurré Hardy), walnoot of kers, pruim (Reine Claude, D'Anthon, Reine Victoria) omhaagd door sleedoorn, haagbeuk en veldesdoorn. Dit zijn enkele voorbeelden uit het aanbod van oude rassen.

Solitaire bomen op het erf

Op het erf staan markante bomen als gewone es, linde, hoogstamfruitboom, paardenkastanje, kers (meikers) of walnoot.

Heg rond of bij de voortuin

De haag bestaat uit soorten als haagbeuk, liguster en veldesdoorn.

Heg rond of bij de fruitgaard/moestuin

Deze haag bestaat uit soorten als sleedoorn, haagbeuk en veldesdoorn.

Knotbomen

Knotbomen vormen al eeuwenlang een vertrouwd beeld in het Nederlandse cultuurlandschap. Knotbomen van onder andere gewone es komen voornamelijk voor langs sloten op de oeverwallen.

Een landschappelijk ingepast erf gelegen aan de dijk.